

Kirjaesittelyt

Hiihto & häpeä: Lahti 2001 mediaskandaalina

Kirja on mielenkiintoinen kannanotto dopingiin ja antidopingiin, kiellettyihin aineisiin ja niiden valvontaan. Kirjan toimittajan näkökulma selviää jo alussa: ”Jos ja kun urheilijat kautta maailman muuntelevat rutiininomaisesti veriarvojaan, se ei ole 2000-luvulla mikään uutinen” (s. 14). Mutta näinhän ei ollut, päinvastoin: Lahden dopingpaljastukset olivat iso uutinen, jonka seuraukset tuntuivat vielä kymmenen vuoden päästä. Mikä teki dopingista uutisen, jopa mediaskandaalin? Miksi hiihdon seuraan liittyi häpeä?

Anonyymi media on kertomuksen konnaehdokas: ”Tiedotusvälineet muokkasivat dopingpykälien loukkaamisesta melodraaman” (s. 15) ja ”Lukuisat suomalaiset reagoivat hemohessiin median opastamalla tavalla” (s. 19) Erkki Vettenniemi kirjoittaa. Hän kutsuu antologian näkökulmaa humanistiseksi dopingtutkimukseksi, ilmeisesti vastaakohtana liikuntatieteelliselle dopingtutkimukselle. Merkilläpantavaa on, että antologian 12 kirjoittajasta vain kaksi on liikuntatieteilijöitä.

Toisaalta kirjoittajista yksikään ei ole mediatutkija, vaikka media on tarkasteltava ilmiö. Elokuvatutkija ja filosofian tohtori Tarja Laine pääsee ehkä kaikkein lähimmäksi mediatutkijaa. Laine kirjoittaa kansallisesta identiteetistä ja häpeästä kulttuurihistorian näkökulmasta ja käyttää media-aineistoja tulkintojensa pohjana. Kirjan muut media-analyytit perustuvat pro gradu -tutkielmiin. Poikkeuksena on filosofian tohtori (maantieteilijä) Mervi Tervon artikkeli, joka sisältyi hänen väitöskirjaansa. Tervo analysoi Ilta-Sanomien keskustelupalstalla verkossa julkaistuja dopingaiheisia mielipidekirjoituksia.

Kirjan yksi osio on tekstintutkimusta. Kirjoittajat tutkivat sanomalehtien dopinguutisointia kriittisen lingvistiikan näkökulmasta. Yksi artikkeli keskittyy Mika Myllylän monissa lehdissä julkaistun tiedotteen, ns. Myllylän testamentin, kielitieteelliseen analyysiin.

Kirjalla tuntuu olevan tarkoituksena saada nykyiset dopingsäännöt näyttämään vanhanaikaisilta. Siksi mukaan on otettu kirjava joukko asiaa palvelevia tekstejä, joukossa yksi postuumisti uudelleen julkaistu teksti, vuonna 2003 kuolleen valmentajan Kalevi Römpötin dopingin sallimista puolustelevalle kirjoitus. On mielenkiintoista tavata tällainenkin tieteellinen kirja, jossa ollaan selkeästi jotain mieltä. Tätä voisi kai kutsua tendenssikirjallisuudeksi!

Vettenniemi, Erkki (toim.) (2010):

Hiihto & häpeä: Lahti 2001 mediaskandaalina. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 223 s. (Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja, 101).

Eija Poteri

(YTL, osastonjohtaja,

Tampereen yliopiston kirjasto)

Kirjaesittelyt

Kamppailu yleisteleviosta

Väitöskirjan aihetta, televisiohistoriaa, ei ole Suomessa kovin paljon tutkittu. Osittain tämä johtuu tietenkin siitä, että televisiotointa alkoi Suomessa vasta viitisenkymmentä vuotta sitten, eli televisio on tullut täällä vasta keski-ikäen, kuten kirjoittaja toteaa. Yleisradion televisiotoinnin alkuaajoista on kirjoitettu Yleisradion historiaprojektin yhteydessä, mutta kaupallisen, yksityisen televisiotoinnin alkuaajoista ei ole juuri kirjoitettu yleisesityksiä, saati tieteellistä tutkimusta. Tutkijan maaperä on ollut kutakuinkin koskematonta.

Historiantutkimuksessa aineisto asettaa paljolti työn rajoitukset ja muokkaa tutkimusprosessia. TES-TV:n, Tesvision ja Mainos-TV:n historiasta oli saatavilla arkistomateriaalia, aikalaikirjallisuutta ja muistelmakirjallisuutta. Lisäksi tutkija haastatteli TES-TV:n, Tesvision ja Mainos-TV:n pioneereja, yhteensä yhdeksää henkilöä. Tärkeä aineistolähde olivat televisioyhtiöiden ohjelmätiedot, joita tutkija löysi eri lähteistä mm. Kansallisarkistosta, Helsingin Sanomista ja Radiokuuntelija-lehdestä.

Haastattelujen määrä on kohtalainen, mutta ehkä enemmänkin haastateltavia olisi vielä löytynyt elossa ja virkeinä. Monet television alkuaikojen pioneereista olivat parikymppisiä, nyt siis 70 - 80-vuotiaita. Muistitieto on tietenkin kertojan tulkintaa tapahtumista, mutta silti televisiokulttuurin merkitysten kannalta tärkeää.

Väitöskirjan pääotsikko ”Kamppailu yleisteleviosta” antaa aiheesta melkein pädra maattisen kuvan. Alkuaikojen televisioyhtiöt kamppailivat toki rahoituksesta, olemassaolonsa edellytyksestä. Kuitenkin Mainos-TV syntyi suorastaan Yleisradion siipien suojaan, sen myötävaikutuksella. TES-TV syntyi taas radioinsinöörien koulutustarpeesta: sen taustalla oli Teknillinen korkeakoulukin. Tesvisio jatkoi TES-TV:n toimintaa liiketaloudellisin perustein, mutta myös sen taustalla oli tutkimuksellisia tahoja. Tesvisio ryhtyi kilpaile-

maan Mainos-TV:n ja Yleisradion kanssa asemasta ja näkyvyydestä, Mainos-TV:n kanssa tietenkin myös mainoksista.

Mitä tarkoittaa sitten otsikon termi ”yleisteleviosto”? Suomessa myös kaupallisella televisiolla oli alun perin yhteiskunnallinen rooli. Tavoitteena ei ollut voiton maksimointi vaan mahdollisimman monipuolisen ohjelmiston tarjoaminen. Tämä näkyi sekä Tesvision että Mainos-TV:n periaatteissa. Televisiotointa nähtiin kaupallisellakin puolella kansallisena projektina.

Väitöskirja antaa perusteellisen ja värikään kuvan suomalaisesta alkuaajan televisioinnasta. Kaupallinen televisio sai Suomessa jatkaa vuoden 1964 jälkeenkin Mainos-TV:n muodossa, vaikka Yleisradio nielaisi Tesvision. Pohjoismaisessa vertailussa Suomen televisiohistoria on ainutlaatuinen esimerkki julkisen palvelun ja kaupallisen television onnistuneesta liitosta.

Keinonen, Heidi (2011): *Kamppailu yleisteleviosta: TES-TV:n, Mainos-TV:n ja Tesvision merkitykset suomalaisessa televisiokulttuurissa 1956–1964*. Tampere: Tampere University Press, 282 s. – Väitöskirja. Myös verkossa: <http://acta.uta.fi/>

Eija Poteri
(YTL, osastonjohtaja,
Tampereen yliopiston kirjasto)